

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
ЕКОЛОГІЧНОЮ СКЛАДОВОЮ СТАЛОГО РОЗВИТКУ**

ПРОГРАМА

вибіркової навчальної дисципліни

підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня

спеціальність 081 Право

освітньо-наукова програма Право

Івано-Франківськ

2020

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО:

Державним вищим навчальним закладом «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

доцент кафедри трудового, екологічного та аграрного права, кандидат юридичних наук,
доцент З. В. Яремак

Обговорено та рекомендовано до видання Вченою радою Навчально-наукового юридичного інституту Державного вищого навчального закладу «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» «29» жовтня 2020 р., протокол № 3.

ВСТУП

Програма вивчення вибіркової навчальної дисципліни «Правовий механізм державного управління екологічною складовою сталого розвитку» складена відповідно до освітньо-наукової програми підготовки здобувачів третього рівня вищої освіти **ОНП Право**, спеціальності **081 Право**.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є проблематика правового інституту «управління в галузі охорони довкілля і природокористування» як одного із фундаментальних інститутів екологічного права. Нові акценти у дослідженні даного інституту зумовлено новою парадигмою розвитку суспільства на основі принципу сталого розвитку, який передбачає баланс та інтеграцію між економічними, екологічними і соціальними потребами людства. Це висуває на передній план вивчення та практичну реалізацію стратегії екологічної політики, що реалізується за допомогою новітнього інструментарію – стратегічної екологічної оцінки та оцінки впливу на навколишнє середовище, а також переосмислення та наповнення новим змістом класичні форми екологічного управління та екологічного контролю. Системний аналіз пропонованої тематики дозволить визначити основні проблеми, які потребують вирішення з огляду на необхідність зміцнення ролі системи управління охороною довкілля у контексті принципів сталого розвитку та підвищення конкурентоспроможності України для залучення державних і приватних інвестицій.

Міждисциплінарні зв'язки. Матеріал навчальної дисципліни «Правовий механізм державного управління екологічною складовою сталого розвитку» базується на теоретичних знаннях та практичних навичках і вміннях, отриманих під час вивчення екологічного, природоресурсного, земельного, адміністративного права в рамках освітньо-професійної програми підготовки бакалавра ОПП Право, спеціальності 081 Право.

1. МЕТА І ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Метою вивчення навчальної дисципліни є формування концептуального наукового розуміння правового механізму управління в галузі охорони довкілля та гарантій забезпечення сталого соціально-економічного розвитку суспільства і держави, підстав та обґрунтованих можливостей поєднання інтегрованого та диференційованого підходу екологічного управління, меж залучення приватного сектору до екологічного управління, труднощі запровадження нових інструментаріїв екологічного управління та шляхи його вдосконалення.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є набуття загальних та фахових компетентностей щодо розуміння правових механізмів екологічного управління на засадах сталого розвитку, кваліфікованого тлумачення та застосування законодавчих приписів,

самостійного застосування норм екологічного законодавства на практиці при розробці та прийнятті рішень у відповідній галузі використання природних ресурсів.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-наукової програми Право здобувачі повинні набути:

Загальні компетентності:

- здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної діяльності, у тому числі дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення цілісних знань та/або професійної практики;
- здатність до розуміння предметної сфери інституту державного екологічного управління та розуміння професійної діяльності за спеціальністю;
- здатність розробляти та керувати науковими проєктами;
- здатність визначення нових перспективних напрямів наукових досліджень у галузі права та екологічного права зокрема;
- здатність застосування методології та методики дослідницької роботи для створення нових систем утворюючих знань.

Фахові компетентності:

- здатність кваліфіковано застосовувати нормативно-правові акти в конкретних сферах юридичної діяльності, реалізовувати норми матеріального й процесуального права в професійній діяльності;
- здатність аналізувати методологічні проблеми загальної теорії права, основних положень, що стосується управління та його інституційно-функціонального аналізу;
- здатність демонструвати знання інституційних та функціональних характеристик права, доктрини верховенства права, здатність тлумачити та застосовувати норми права, аналізувати світоглядно-методологічні підходи до пізнання державно-правових явищ;
- здатність визначати, систематизувати та узагальнювати результати міждисциплінарних наукових досліджень у сфері публічного права, зокрема, що стосується інституту державного управління та особливості його реалізації в екологічній сфері;
- здатність застосовувати знання основ педагогічної діяльності, дидактики вищої школи, традиційні та інноваційні форми навчання і педагогічні технології у сфері професійної діяльності;
- здатність розробляти проєкти нормативно-правових актів, спрямованих на вдосконалення інститутів екологічного управління;
- здатність саморозвиватися і самовдосконалюватися впродовж життя, оцінювати рівень власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію й професійну мобільність.

Програмні результати навчання:

- вільно презентувати та обговорювати з фахівцями і нефахівцями результати досліджень, наукові та прикладні проблеми управління екологічною складовою сталого розвитку державною та іноземною мовами, кваліфіковано відображати результати досліджень у наукових публікаціях у провідних міжнародних наукових виданнях;

- формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, результати теоретичного аналізу наявних еколого-правових досліджень, правозастосовної практики;

- застосовувати наукові знання термінології, основні закономірності юридичного мислення та пізнання, формулювати поняття і категорії, класифікувати та узагальнювати явища державно-правової дійсності;

- планувати наукові дослідження, розробляти наукові проєкти, складати пропозиції щодо вдосконалення та практичної реалізації відповідних законодавчих положень;

- розуміти загальні принципи та методи правових наук, а також методологію наукових досліджень, застосовувати їх у власних наукових дослідженнях в юридичній та у викладацькій практиках;

- розробляти пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства на основі проведеного дослідження.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 години / 3 кредити ЄКТС.

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема № 1. Теоретичні засади екологічного управління в умовах сталого розвитку.

Сталий розвиток України: проблеми пріоритетів, екологічні проблеми у Стратегії національної безпеки України. Основні засади екологічного управління на умовах сталого розвитку.

Екологічне управління як механізм гармонізації системи «природа-суспільство». Поняття і зміст управління в галузі охорони довкілля та використання природних ресурсів. Принципи та основні завдання екологічного управління. Форми управління. Методи управління.

Види управління. Державне управління, його ознаки та види. Основні форми громадського управління. Самоврядне управління. Виробниче управління.

Правовий механізм екологічного управління та шляхи його вдосконалення. Еколого-правові проблеми реалізації державного екологічного управління в Україні. Проблеми підвищення ефективності виробничого екологічного управління в Україні. Питання участі громадськості в процесі екологічного управління. Економічна складова реформування еколого-управлінських відносин в Україні.

Тема № 2. Інституційний механізм державного екологічного управління та шляхи його вдосконалення.

Екологізація державного управління: поняття, напрями та механізми. Зміст та складові елементи системи державного управління.

Загальна характеристика суб'єктів державного екологічного управління. Органи загальної компетенції та їх повноваження. Система і повноваження органів спеціальної компетенції.

Сучасні особливості формування системи органів державного управління природокористуванням (позитивні й негативні сторони). Розмежування державного управління, державного контролю і нагляду у сфері природокористування і охорони довкілля.

Тема № 3. Функціональний аналіз екологічного управління.

Поняття та зміст функцій управління природокористуванням та охороною довкілля.

Класифікація функцій державного управління. Загальні функції державного управління (законодавче регулювання, прогнозування, планування, координація, погодження, контроль та нагляд). Спеціальні функції державного екологічного управління (екологічне нормування, екологічне ліцензування, стратегічна екологічна оцінка та оцінка впливу на довкілля, екологічна сертифікація, екологічний моніторинг, екологічна паспортизація).

Загальна характеристика функцій інформаційного забезпечення екологічного управління.

Функції забезпечення раціонального використання природних ресурсів.

Функції з надання адміністративних послуг суб'єктам природокористування.

Функції контрольного спрямування.

Тема № 4. Механізми участі громадськості у плануванні, реалізації та контролі за виконанням екологічної політики в Україні.

Екологічна демократія в Україні: проблеми співробітництва в екологічній сфері. Сучасний стан екологічної демократії як вимога сталого розвитку екологічної держави.

Законодавчі засади громадського екологічного управління. Роль громадськості у формуванні екологічного законодавства та екологічної політики як напряму розбудови екологічної держави.

Форми участі громадськості у екологічному управлінні. Шляхи залучення громадськості до прийняття екологічно значущих українських рішень. Правові засади участі громадськості у стратегічній екологічній оцінці та оцінці впливу на довкілля.

Тема № 5. Інформаційне забезпечення механізмів екологічного управління.

Екологічна інформація: міжнародне та національне правове регулювання. Поняття, зміст та значення екологічної інформації. Екологічна інформація як вид публічної інформації.

Екологічна інформація та екологічна інформованість як вимога сталого розвитку. Процедури інформаційного забезпечення.

Шляхи доступу до екологічної інформації. Екологічний моніторинг та моніторинг окремих природних ресурсів. Державні кадастри природних ресурсів. Способи забезпечення кадастровою інформацією. Інші джерела інформації.

Тема № 6. Економічний механізм екологічного управління в умовах сталого розвитку.

Економічні механізми реалізації державної екологічної політики.

Поняття та принципи економіко-правового механізму природокористування та охорони довкілля. Основні напрями та складові економічного механізму природокористування та охорони навколишнього природного середовища.

Джерела фінансування екологічних заходів. Фонди охорони навколишнього природного середовища. Удосконалення механізму фінансування природоохоронних заходів з метою реалізації Цілей сталого розвитку.

Платність використання природних ресурсів і забруднення навколишнього природного середовища: види та форми справляння.

Види економічного стимулювання природоохоронної діяльності.

Розвиток інституту екологічного страхування.

Тема № 7. Правове регулювання екологічного контролю.

Екологічний контроль як міжгалузева функція управління в галузі використання природних ресурсів, охорони довкілля та забезпечення екологічної безпеки. Функції та завдання екологічного контролю за законодавством України. Співвідношення екологічного контролю та нагляду. Співвідношення екологічного контролю з іншими функціями управління в галузі екології.

Суб'єкти та об'єкти екологічного контролю. Зміст екологічного контролю. Види та форми екологічного контролю. Способи (методи) здійснення екологічного контролю.

Державний загальний та спеціальний екологічний контроль. Громадський екологічний контроль. Виробничий екологічний контроль. Самоврядний екологічний контроль.

Удосконалення механізму екологічного контролю з метою досягнення цілей сталого розвитку.

Тема № 8. Міжнародний досвід екологічного управління на засадах сталого розвитку.

Цілі тисячоліття. Програма дій ООН на XXI тисячоліття. Міжнародні керівні положення і документи. Міжнародні принципи управління природоохоронною діяльністю. Основні принципи екологічного управління в контексті збалансованого розвитку. Міжнародні пріоритети екологічно безпечного управління.

Міжнародне співробітництво України. Адаптація українського природоохоронного законодавства до європейського. Європейський вимір екологічної політики та процеси глобальної екологізації.

Міжнародний досвід в галузі охорони навколишнього природного середовища. Міжнародні екологічні організації, їх основні завдання та напрями. Міжнародні організації і правові механізми співпраці щодо охорони довкілля і відновлення навколишнього середовища.

3. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Гетьман А. П. Доктрина екологічного права та законодавства України: монографія. Харків: ТОВ «Оберіг», 2019. 336 с.
2. Правова охорона довкілля: сучасний стан та перспективи розвитку: монографія / за ред. А. П. Гетьмана. Харків: Право, 2014.
3. Актуальні проблеми правового регулювання аграрних, земельних, екологічних та природоресурсних відносин в Україні: колективна монографія / відп. ред.: Т. Є. Харитонова, І. І. Каракаш. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 722 с.
4. Андрейцев В. І. Екологічне право і законодавство суверенної України: проблеми реалізації державної екологічної політики: монографія / В. І. Андрейцев. Донецьк: Національний гірничий університет, 2011. 373 с.
5. Правова доктрина України: у 5 т. Т. 4: *Доктринальні проблеми екологічного, аграрного та господарського права* / Ю. С. Шемшученко, А. П. Гетьман, В. І. Андрейцев [та ін.]; за заг. ред. Ю. С. Шемшученка. Харків: Право, 2013. 848 с.
6. Екологічне управління: підручник. К.: Либідь, 2004.

Детальний перелік літератури включений до посібника для семінарських занять та самостійної роботи.

4. ФОРМА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ – екзамен.

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ: комплекти завдань для практичних і семінарських занять, пакети тестових завдань, індивідуальні завдання до окремих тем, екзаменаційні білети.